

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи слухачів-аудиторів, що приймають участь
у постійному удосконаленні професійних знань

**«ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ
З ВІДБОРУ АУДИТОРСЬКОЇ ФІРМИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ
АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ»**

Рекомендовано на засіданні Методичної ради
Національного центру обліку та аудиту
Протокол № 2 від 26.12.2019

Київ
НАСОА
2020

УДК 657

Методичні вказівки для самостійної роботи слухачів-аудиторів, що приймають участь у постійному удосконаленні професійних знань. **«Порядок проведення конкурсу з відбору аудиторської фірми для здійснення аудиту фінансової звітності»** / Укл.: О.Е. Лубенченко, О. Ю. Редько, І.М. Дмитренко – К.: НЦОА НАСОА, 2020. – 28 с.

Методичні вказівки призначені для вивчення новітніх вимог законодавства щодо впровадження аудиторської діяльності, взаємодії із замовниками, оцінки систем внутрішнього контролю, закріплення, поглиблення теоретичних знань і практичних навичок аудиторів, що приймають участь у постійному удосконаленні професійних знань у відповідності до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Для слухачів-аудиторів, студентів, що навчаються за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», під час вивчення дисциплін «Аудит», «Організація та методика аудиту» та написання дипломної роботи.

Укладачі:

Лубенченко О. Е. – д.е.н., доцент, завідувач Національного центру обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту (м. Київ);

Редько О.Ю. – д.е.н., перший проректор Національної академії статистики, обліку та аудиту, професор Національного центру обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту (м. Київ);

Дмитренко І.М. – д.е.н., доцент, професор Національного центру обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту (м. Київ).

Відповідальний за випуск:

А.Ю. Редько, проф.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Тематичний план освітнього заходу з безперервного професійного навчання аудиторів	5
Матеріали для самостійного вивчення. Приклади документування аудиторських звітів до аудиторського комітету	6
Перелік питань для самоконтролю	27
Список використаних джерел	28

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Динамічність та постійне підвищення ризикованості бізнес-середовища, посилення конкурентної боротьби та концентрації капіталу складають ті сучасні реалії, у яких відбувається економічна діяльність суб'єктів господарювання. З погляду на об'єктивну необхідність у застосуванні компаніями (особливо корпоративного сектору) стратегій сталого розвитку та зростання власної вартості особливого значення набуває реалізація потреби у побудові надійних систем внутрішнього (а для компаній корпоративного сектору – внутрішньо-корпоративного) контролю. Новий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» вимагає від підприємств суспільного інтересу створення аудиторського комітету з широким спектром повноважень та завдань, а від аудиторів – організації злагодженої взаємодії із замовниками.

Практичним значенням методичних вказівок для аудиторів є: підготовка до впровадження в діяльність аудиторських фірм новітніх вимог законодавства щодо аудиту фінансової звітності, застосовування на практиці вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародних стандартів аудиту (видання 2016-2017 рр.).

Метою методичних вказівок є формування системи знань з організації цілісних систем внутрішнього контролю та їх складових елементів, відповідного регламентного та методичного забезпечення; інноваційних підходів до їх запровадження у компаніях, зокрема компаніях корпоративного сектору; створення умов професійного зростання управлінського персоналу вищої ланки, зовнішніх та внутрішніх аудиторів, членів аудиторських комітетів щодо набуття навичок супроводження побудови систем внутрішнього контролю у бізнес-середовищі компаній.

Під час самопідготовки слухачі мають:

- з'ясувати сутності загальної системи внутрішнього контролю; визначення передумов практичного її запровадження та чинників забезпечення ефективного функціонування щодо сталого розвитку компаній, зокрема корпоративного сектору;
- набути практичних навичок з моделювання роботи аудиторського комітету, методик відбору аудиторських фірм, що залучаються до аудиту фінансової звітності.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ
З БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ АУДИТОРІВ
«ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ З ВІДБОРУ АУДИТОРСЬКОЇ ФІРМИ
ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ»**

<i>№</i>	<i>Назва розділу теми</i>	<i>Всього</i>
1	Поняття, зміст, мета, завдання загальної системи внутрішнього контролю (СВК) компаній. Складові елементи загальної СВК: внутрішньогосподарський контроль та внутрішній аудит.	10
2	Місце та роль внутрішньогосподарського контролю (ВГК) та внутрішнього аудиту (ВА) в системі управління корпоративними бізнес-структурами.	10
3	Відмінності між внутрішнім аудитом та внутрішнім контролем у загальній системі внутрішнього контролю. Аудиторський комітет: позиціонування в загальній системі внутрішнього контролю, порядок створення, напрями функціонування та взаємодії у внутрішньому та зовнішньому контрольному середовищі компанії; вимоги Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (шляхи взаємодії аудиторських фірм та аудиторських комітетів суб'єктів господарювання, додатковий звіт для аудиторського комітету)	10
4	Методика відбору аудиторської фірми для виконання завдань з аудиту фінансової звітності	10
	Усього	40

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ. ПРИКЛАДИ ДОКУМЕНТУВАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ЗВІТІВ ДО АУДИТОРСЬКОГО КОМІТЕТУ

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» вимагає наступного:

– по-перше, великі підприємства зобов'язані створити аудиторський комітет або покласти відповідні функції на ревізійну комісію або наглядову раду, що створюється відповідно до законодавства;

– по-друге, інші підприємства, які належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес, можуть покласти функції аудиторського комітету на окремий підрозділ органу управління або на наглядовий орган;

– по-третє, більшість членів аудиторського комітету підприємств, що становлять суспільний інтерес (у разі його створення), не повинні бути пов'язані з такими підприємствами. З числа незалежних членів призначається Голова аудиторського комітету. До складу аудиторського комітету не можуть входити посадові особи органів управління таких підприємств;

– по-четверте, щонайменше один член аудиторського комітету повинен бути компетентним у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиту.

В свою чергу аудиторський комітет підприємства, що становить суспільний інтерес, або орган (підрозділ), на який покладено відповідні функції, має забезпечити:

1) інформування загальних зборів акціонерів (учасників) або іншого вищого органу управління відповідно до законодавства, органу управління або наглядового органу підприємства про результати обов'язкового аудиту фінансової звітності;

2) моніторинг процесу складання фінансової звітності та надання рекомендацій і пропозицій щодо забезпечення достовірності інформації;

3) оцінку ефективності систем внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту) та управління ризиками підприємства;

4) моніторинг виконання завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності;

5) оцінку незалежності суб'єктів аудиторської діяльності, які надають послуги з обов'язкового аудиту;

6) проведення прозорого конкурсу з відбору суб'єктів аудиторської діяльності та обґрунтування рекомендацій за його результатами.

При залученні аудиторської фірми, як свідчать приведені опитування суб'єктів господарювання, управлінський персонал керується власним досвідом або досвідом сво-

їх колеґ, тобто репутація (імідж) аудиторґа має значний вплив на його залучення. Репутація базується на накопиченому аудитором досвіді та на якості послуг (див. рис. 1).

Аудит відносять до діяльності, що ґрунтується на професійному судженні та передбачає дослідження, аналіз господарських фактів, їх відображення у фінансовій звітності з метою попередження підприємницьких ризиків на підставі укладених угод. Це вимагає від аудиторів певних знань. Законодавством передбачені вимоги до аудиторських фірм і аудиторів, які здійснюють аудиторську діяльність:

– аудитор – це висококваліфікований спеціаліст, який володіє методологією фінансово-господарського контролю і аудиту, бухгалтерським обліком, аналізом господарської діяльності, статистикою, фінансовою і банківською справою;

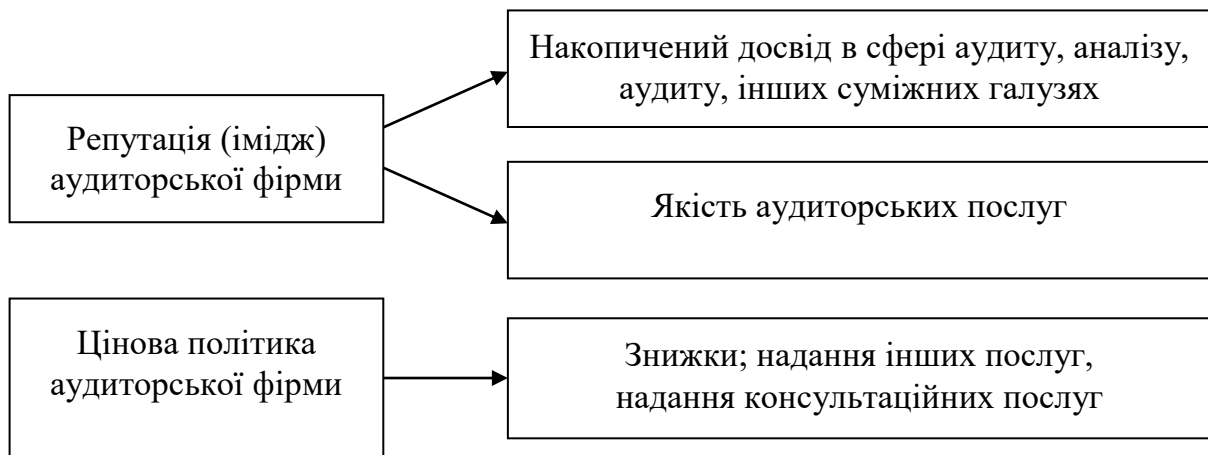

Рисунок 1 – Фактори, що впливають на обрання аудиторської фірми

– аудитор має необхідну професійну підготовку у юридичній галузі, галузі судово-бухгалтерської експертизи, методології економічних досліджень, технології виробництва;

– аудитор несе відповідальність за неякісне виконання аудиторських послуг відповідно до законодавства України, порушення службової етики, невиконання розпорядчих і нормативних документів Аудиторської палати України і аудиторської фірми.

Процес вибору зовнішнього аудитора має на меті зниження ризиків замовника аудиторських послуг, пов'язаних з підприємницькою діяльністю, тобто аудит є засобом зниження ризиків суб'єктів господарювання.

Замовник буде обирати аудитора чи аудиторську фірму з метою зниження ризиків через альтернативний вибір.

При залученні зовнішнього аудитора або консультанта вітчизняні автори Рибаківа Т.О., Воронкова А.Е. пропонують впровадити рейтинг пріоритетності вирішення проблем на підставі індивідуальної експертної оцінки.

Для обґрунтованого вибору виконавця консалтингових проєктів ними запропоновано інтегральний показник привабливості консультаційної пропозиції з вирішення проблем зовнішньоекономічної діяльності, розрахунок якого проводиться за розробленою системою категорій і параметрів відповідно до встановлених переваг використання консалтингу, особливостей консалтингової послуги як товару – знання та вимог до взаємодії підприємства і консультанта в консалтинговому процесі.

Методика визначення інтегрального показника привабливості консультаційної пропозиції базується на математичному моделюванні і містить процедуру, послідовність етапів її проведення та відповідний інструментарій

Цільова функція завдання вибору консультаційної пропозиції має такий вигляд (формула 1):

$$z = \sum_{i=1}^{n_i} \beta_i \sum_{j=1}^{n_j} \alpha_{ij} \tilde{P}_{ij} \rightarrow \max \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник привабливості консультаційної пропозиції; β_i – ваговий коефіцієнт категорії; α_i – ваговий коефіцієнт параметра; \tilde{P} – оцінка параметра консультаційної пропозиції в балах (для попереднього списку консультантів – лінгвістична змінна, для кінцевого списку консультантів – пропорційний бал); j – кількість параметрів оцінки консультаційної пропозиції; i – кількість категорій оцінки консультаційної пропозиції [3].

Результатом розрахунку інтегрального показника привабливості консультаційної пропозиції є формування кластеру найкращих консультантів, які мають бути занесені до кінцевого списку. Остаточний вибір консультанта здійснюється підприємством з урахуванням вартості консультаційних пропозицій.

Досвід роботи консультанта, наявність спеціальних знань впливатимуть на його вибір, але цінова політика по залученню консультанта (зовнішнього аудитора) є пріоритетним чинником при ухваленні його запрошення. З такими висновками попередників можна погодитись не повністю, тому що на ринку аудиторських послуг присутні фірми «великої четвірки», де ціна значно вища за середню. Висока ціна в цьому випадку забезпечена репутацією аудиторських фірм, що для деяких замовників аудиту, зокрема великих корпоративних структур, є вирішальним фактором. В більшості ж випадків, для суб'єктів, що відносяться до малого і середнього бізнесу, якість послуги і її ціна будуть підсумковими факторами щодо вибору консультанта.

Оцінку якості аудиторських послуг Дмитренко І.М. пропонує проводити за допомогою моделі EFQM – моделі досконалості Європейського фонду управління якістю. Складові моделі EFQM охоплюють значно ширший діапазон параметрів, ніж ті, що встановлені Міжнародним стандартом контролю якості 1 та надають можливість:

- комплексно оцінити стан професійної діяльності аудиторської фірми за всіма компонентами якісного потенціалу;

– на процесному рівні встановити якість виконання конкретних завдань (зокрема, з обов'язкового аудиту) [4].

Модель EFQM застосовується для формування «еталонності» аудиторської фірми, що представлено на рисунку 2.

Модель EFQM є системою зважених критеріїв (оціночних показників), що створює як методологічну основу формування загальної системи управління якістю на рівні кожної аудиторської фірми, так і методичний інструмент кількісного вимірювання та зіставлення її досягнень з кращими професійними аналогами. Універсальний характер моделі EFQM дозволяє використовувати її для побудови системи внутрішньої фірмового управління якістю аудиторських послуг (зазвичай завдань з надання впевненості), самооцінки та моніторингу якості роботи аудиторських фірм.

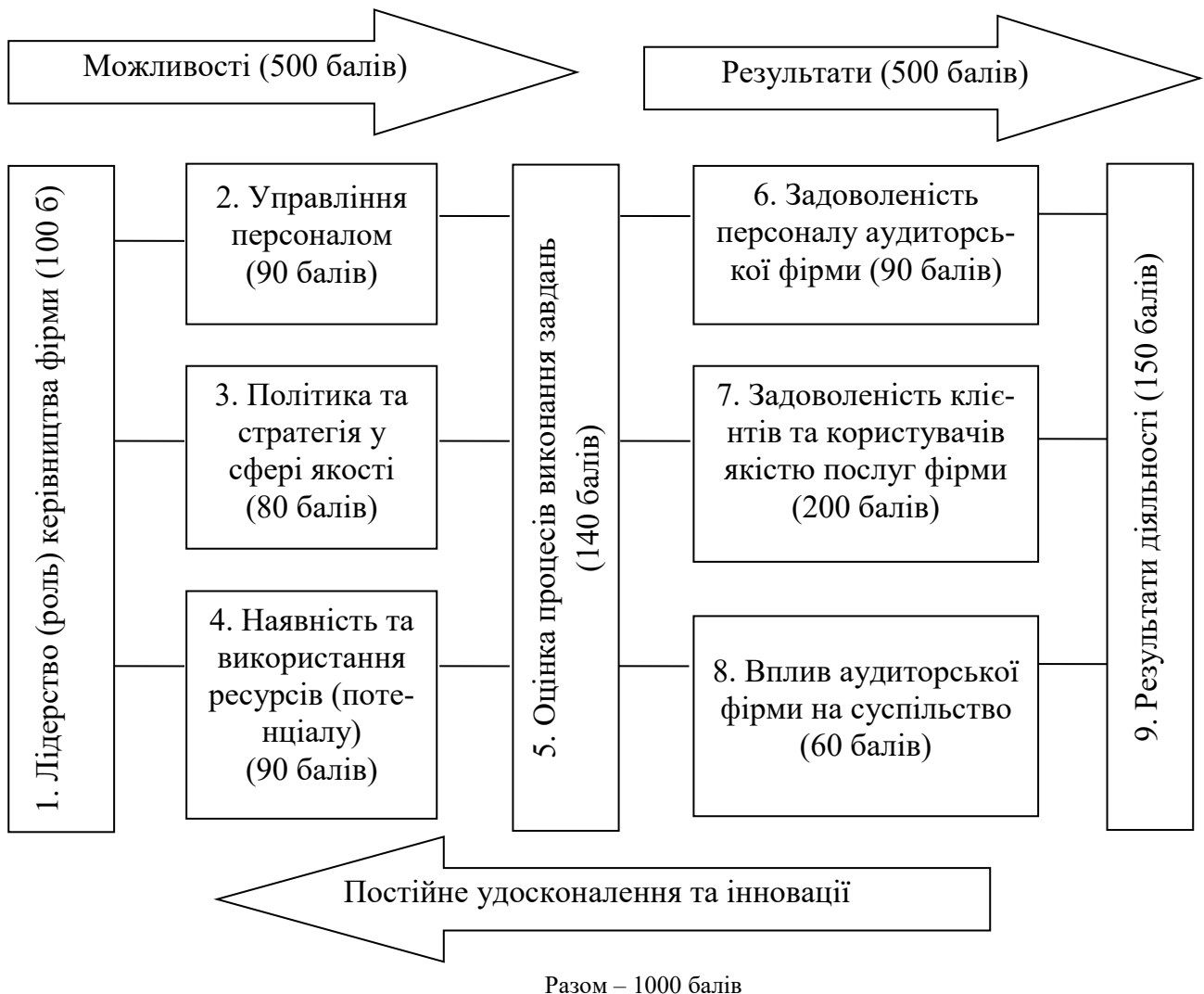

Рисунок 2 – Формат адаптивної моделі EFQM для оцінки якості роботи аудиторських фірм [4]

Таким чином, якість діяльності аудиторської фірми зводиться до визначення результативності діяльності в балах за наступними напрямками:

- результати діяльності, що стосуються співробітників (задоволеність персоналу аудиторської фірми);
- результати, що стосуються замовників (задоволеність клієнтів та користувачів якістю послуг);
- результати, що стосуються суспільства (вплив аудиторської фірми на суспільство);
- основні показники діяльності підприємства (фінансові результати).

Таким чином, діяльність аудиторської фірми при проведенні аудиту залежить від зворотного зв'язку із замовником. Задоволення користувача аудиторськими послугами залежить від багатьох факторів.

З метою визначення факторів привабливості аудиторських послуг було проведено опитування управлінського персоналу підприємств-суб'єктів. Результати опитування систематизовані та представлені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Результати опитування управлінського персоналу підприємств з метою визначення факторів привабливості аудиторських послуг для суб'єктів господарювання

№	Питання	Відсотки			
		5	35	60	100
1	Що є пріоритетним для вас при виборі аудитора (аудиторської фірми): – репутація аудитора, аудиторської фірми(б а)			X	
2	Що є пріоритетним для вас при виборі аудитора (аудиторської фірми): – наявність кваліфікованого персоналу (б б)				X
3	Що є пріоритетним для вас при виборі аудитора (аудиторської фірми): – наявність спеціальних знань з питань, якими ви цікавитесь (спеціалізація), наприклад, знання щодо організації, обліку, оподаткування, у сфері фінансових послуг, тощо (б в)				X

Продовження табл. 1

№	Питання	Відсотки			
		5	35	60	100
4	Що є пріоритетним для вас при виборі аудитора (аудиторської фірми): – комфортність надання послуг (можливість звернення в зручний для вас час, наявність абонентського консультативного обслуговування, наявність доступу через мережу Internet, тощо) (6 г)		X		
5	Що є пріоритетним для вас при виборі аудитора (аудиторської фірми): – цінова політика (низькі ціни порівняно з іншими суб'єктами аудиторської діяльності, наявність знижок, тощо (6 д)				X
6	Чи залишите ви договірні відносини саме з цим аудитором, аудиторською фірмою в подальшому? (7)				X
7	Чи визначатимете ефективність діяльності підприємства після впровадження аудиторських рекомендацій? (8 а)				X
8	Чи визначатимете можливі втрати у разі відмови від рекомендацій аудитора? (8 б)				X
9	Чи оцінуватимете ризики, які можуть виникнути у результаті не виправлення зауважень аудитора, наприклад, фінансові санкції? (8 в)			X	
10	Чи візьмете на себе відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності у разі не виконання рекомендацій аудитора? (8 г)	X			

Треба зазначити, що репутація аудиторської фірми забезпечується саме наявністю обізнаного персоналу зі спеціалізованими знаннями.

Комфортність надання послуг (можливість звернутися до аудитора в зручний час, через мережу Internet, можливість абонентського обслуговування, інші цінові переваги) 35 % респондентів вважають в якості пріоритетності.

60% опитуваних підприємств оцінюють ризики, про які попереджає зовнішній аудитор, але лише 5 % згодні взяти на себе відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності у разі ігнорування рекомендацій аудитора.

На підставі даних опитувань пропонуємо визначити показник привабливості аудиторської пропозиції для замовника. Цей показник є дворівневим і багатофактор-

ним, представляється у вигляді моделі на рисунку 3. На кожному рівні прийняття рішень щодо залучення зовнішнього аудитора діють визначені фактори.

Рисунок 3 – Модель відбору аудиторських фірм суб'єктом господарювання

Перший рівень визначення привабливості аудиторських послуг для суб'єктів розглядається при початковому зверненні замовника до аудиторської фірми. За найважливіші фактори впливу на вибір замовника визначимо кваліфікацію персоналу, а звідси – репутацію аудиторської фірми, і її цінову політику.

Визначивши привабливість пропозицій аудиторської фірми, замовник переходить на другий рівень взаємодії з аудитором (аудиторською фірмою) – продовження співпраці. На цьому рівні визначається задоволеність результатами аудиторських послуг.

Задоволеність, як вже відзначалось вище, визначається комфортністю надання послуг, що передбачає:

- отримання послуги в зручний для управлінського персоналу суб'єкта час;
- отримання консультацій шляхом обміну електронними листами;
- отримання знижок постійними замовниками.

Отримавши результати співпраці з аудитором у вигляді аудиторського звіту, замовник аналізує і їх вплив на діяльність підприємства. Тому, задоволеність аудитором – це оцінка аудиторських послуг з точки зору мінімізації ризиків підприємницької діяльності, унеможливлення фінансових санкцій з боку контрагентів і державних контролюючих органів з точки зору мінімізації витрат.

Обрання зовнішнього аудитора є відповідальною процедурою, яка потребує від управлінського персоналу суб'єктів дослідження ринку аудиторських послуг. З цією метою пропонується застосувати матрицю оцінки привабливості аудиторських послуг для суб'єктів, де розглядаються фактори привабливості, їх ймовірність, вплив та комбінована оцінка. Пропонується визначати ймовірність і вплив факторів в балах від 1 до 5; комбінована оцінка є результатом добутку показника ймовірності і впливу. Добуток двох значень порівнюється з показником порогу (пори́г заздалегідь задається, як граничне значення – 5; граничне значення обирається на підставі професійного досвіду). Якщо значення комбінованої оцінки більше або дорівнює пороговому значенню, то такий фактор є суттєвим і приймається рішення щодо його застосування і залучення аудиторської фірми до надання аудиторських послуг суб'єктам. Більшість позитивних відповідей управлінського персоналу визначає остаточне рішення щодо залучення певної аудиторської фірми (див. табл. 2).

Таблиця 2 – Матриця оцінки привабливості аудиторських послуг для суб'єктів

Фактори привабливості супутніх аудиторських послуг:		Оцінка привабливості			Рішення (так/ні)
		Ймовірність (Li) від 1 до 5	Вплив, (Im) від 1 до 5	Комбінована оцінка, LiIm	
Залучення аудиторської фірми до аудиту, виконання завдання з узгоджених процедур і до завдання з підготовки фінансової інформації, як складової аудиту	– репутація аудиторської фірми	5	1	5	Так
	– наявність кваліфікованого персоналу	5	5	25	Так
	– наявність спеціальних знань,	5	5	25	Так
	– комфортність надання послуг	1	1	1	Ні
	– цінова політика	5	5	25	Так

Продовження табл. 2

Фактори привабливості супутніх аудиторських послуг:		Оцінка привабливості			Рішення (так/ні)
		Ймовірність (Li) від 1 до 5	Вплив, (Im) від 1 до 5	Комбінована оцінка, LixIm	
Моніторинг результатів роботи з аудиторською фірмою	– визначення ефективності діяльності підприємства	5	5	25	Так
	– визначення втрат, ризиків, які можуть виникнути у разі не дотримання рекомендацій аудитора	1	4	4	Ні
Висновок: прийняти рішення (чи не прийняти рішення) про залучення аудиторської фірми					

Запропонована матриця оцінки привабливості аудиторських послуг для суб'єктів є базою для впровадження системи оцінки конкурсних пропозицій аудиторських фірм для суб'єктів господарювання.

Аудитор на задержуючому етапі перевірки формує додатковий звіт до аудиторського комітету, що містить:

- 1) твердження про незалежність;
- 2) прізвище, ім'я та по батькові ключового партнера (партнерів) з аудиту та аудиторів, які залучалися до виконання завдання (для аудиторської фірми);
- 3) розкриття інформації про залучення зовнішніх експертів, інших суб'єктів аудиторської діяльності та підтвердження їх незалежності від юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється;
- 4) дані про співробітництво та обмін інформацією з аудиторським комітетом або органом (підрозділом), на який покладено відповідні функції, з посадовими особами органу управління та наглядового органу юридичної особи, зокрема із зазначенням дат та переліку питань, що обговорювалися;
- 5) інформацію про обсяг і строки виконання завдання з обов'язкового аудиту, залучені ресурси;

б) розподіл завдань між суб'єктами аудиторської діяльності при призначенні більш ніж одного суб'єкта аудиторської діяльності, якщо обов'язковий аудит проводиться спільно;

7) розкриття інформації про застосовану методику перевірки фінансової звітності, зокрема пояснюються усі суттєві відхилення порівняно з попереднім роком, навіть якщо у попередньому році завдання з обов'язкового аудиту виконувалося іншим суб'єктом аудиторської діяльності;

8) рівень суттєвості, що застосовувався під час виконання завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності в цілому, та у відповідних випадках рівень або рівні суттєвості щодо певних класів операцій, статей фінансової звітності, іншого розкриття інформації, а також повинні наводитися якісні фактори, що враховуються при визначенні рівня суттєвості;

9) судження про виявлені події або обставини, у зв'язку з якими можуть виникнути значні сумніви у здатності юридичної особи продовжувати діяльність на безперервній основі, і те, чи є вони суттєвою невизначеністю, а також коротко викладені вжиті та очікувані заходи підтримки, які враховано при судженні щодо здатності замовника продовжувати діяльність на безперервній основі, і те, чи є вони суттєвою невизначеністю;

10) інформацію про виявлені суттєві недоліки системи внутрішнього контролю та/або системи бухгалтерського обліку, при цьому зазначається усунуто або не усунуто ці недоліки;

11) інформацію про виявлені факти або обґрунтовані підозри порушення законодавства або положень установчих документів;

12) опис застосованих методів оцінки щодо різних груп активів та зобов'язань, у тому числі розкриваються відповідні зміни;

13) пояснення щодо обсягу консолідації та критерії невключення дочірніх підприємств до консолідації;

14) опис роботи, виконаної залученим іноземним суб'єктом аудиторської діяльності, який не є членом аудиторської мережі;

15) інформацію щодо забезпечення посадовими особами юридичних осіб надання всіх необхідних запитів, пояснень та документів;

16) повідомлення про:

– будь-які значні труднощі, що виникли в ході виконання завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності;

– суттєві питання, що були предметом обговорення з посадовими особами юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється;

– інші питання, що можуть вплинути на якість фінансової звітності.

Приклад додаткового звіту до аудиторського комітету представлено в таблиці 3.

**ДОДАТКОВИЙ ЗВІТ ДО АУДИТОРСЬКОГО КОМІТЕТУ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
(ПрАТ Фонд «XXX»)
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31.12.2019 р.**

Цей Додатковий звіт було підготовлено з метою розкриття результатів виконання завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності ПрАТ«XXX» (далі – Фонд) за рік, що закінчився 31.12.2019 р., Аудиторському комітету (підрозділу Правління, на який покладено функції аудиторського комітету) (та становить невід'ємну частину комунікацій, які ми повинні здійснювати відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (далі – ЗУ № 2258-VIII)).

Аудиторська компанія АФ ТОВ «XXX» чи будь-який працівник Аудиторської компанії АФ ТОВ «XXX» не несе будь-якої відповідальності, що може виникнути при використанні цього звіту, перед третіми особами, крім нашої відповідальності перед Аудиторським комітетом. Будь-яке використання цього звіту будь-якою іншою стороною є її винятковою відповідальністю.

Цей звіт підготовлено виключно для використання Аудиторським комітетом і він не може бути використаний будь-якою іншою стороною з будь-якою іншою метою. Не дозволяється розповсюдження цього звіту, його копіювання та посилення на весь звіт чи окрему його частину без нашого попереднього письмового дозволу.

1. Незалежність

Ключовий партнер з аудиту та всі співробітники, які були включені до аудиторської групи для проведення аудиту фінансової звітності Фонду за рік, що закінчився 31.12.2019 р., підтвердили, що вони є незалежними відповідно до етичних вимог Кодексу Етики Міжнародної Федерації Бухгалтерів та відповідно до вимог ЗУ 2258-VIII. Ми також вважаємо, що наша компанія, а також компанії нашої мережі є незалежними від Фонду.

У зв'язку із зазначеним вище, повідомляємо про те, що нами не було ідентифіковано жодних загроз нашої незалежності як на рівні аудиторської фірми, так і на рівні ключового партнера з аудиту, задіяних у виконанні завдання з аудиту. Ми не надавали Фонду жодних інших послуг, включаючи неаудиторські послуги, окрім аудиту фінансової звітності.

Продовження табл. 3

2. Аудиторська команда

Наша команда з аудиту складалась з наступних працівників:

- ключовий партнер з аудиту – П.І.Б.;
- аудитор – П.І.Б.;
- асистент аудитора – П.І.Б.;
- контролер якості – П.І.Б.

3. Залучення зовнішніх експертів

До виконання завдання з аудиту фінансової звітності Фонду за 2019 рік зовнішні експерти не залучалися.

4. Співробітництво та обмін інформацією

Метою всіх наших комунікацій є встановлення та регулярне підтримання відкритого та відповідного зворотного зв'язку з органами управління та Комітетом з аудиту. Комунікації здійснюються шляхом листування, а також проведення зустрічей з оформленням протоколів, щоб забезпечити послідовне, своєчасне вирішення спірних питань, а також їх відповідність напрямам управлінської діяльності.

Ми вже інформували Вас щодо обсягу нашої роботи і запланованого аудиторського підходу в Листі за результатами планування аудиту.

Цим листом ми підсумовуємо наші основні висновки за результатом аудиту фінансової звітності Компанії за рік, що закінчився 31.12.2019 р.

Наш аудит був проведений з метою формування та висловлення думки про те, чи фінансова звітність, підготовлена Керівництвом Фонду під Вашим наглядом, надає достовірну та справедливую інформацію про фінансовий стан Фонду на 31.12.2019 р., її фінансові результати і рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до МСФЗ. Нагадуємо, що аудит не звільняє Вас або Керівництво від обов'язків.

Масштаби нашої перевірки не були обмежені будь-яким способом та нам надали доступ до всієї необхідної інформації.

Ми не використовували роботу підрозділу внутрішнього аудиту Фонду.

Продовження табл. 3

Ми проводили обговорення з Керівництвом Фонду про його обізнаність щодо випадків фактичного, підозрюваного або передбачуваного шахрайства, що мало б вплив на фінансову звітність Фонду протягом періоду, що підлягає аудиту, і Керівництво повідомило, що йому невідомо про такі випадки.

Нами було отримано письмові запевнення від Керівництва Фонду щодо його відповідальності за підготовку фінансової звітності за 2019 рік відповідно до МСФЗ.

Ми висловлюємо щирю вдячність Керівництву, а також персоналу Фонду, задіяному в процесі аудиту, за співпрацю та допомогу в нашій роботі.

5. Обсяг і строки виконання завдання з аудиту

Ми провели аудит Фонду за рік, що закінчився 31.12.2019 р., відповідно до умов, викладених у нашому Договорі № XXX від XX.XX.2020 р. та Міжнародних стандартів аудиту для забезпечення достатньої впевненості в тому, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень.

На стадії планування з Керівництвом були погоджені наступні терміни перевірки: з XX.XX.2020 р. до XX.XX.2020 р. та група із завдання у кількості 4 осіб.

6. Застосовані методики перевірки

Наші процедури включали дослідження шляхом тестування доказів на обґрунтування сум та інформації, розкритих у фінансовій звітності, а також оцінку відповідності застосованих принципів обліку та суттєвих бухгалтерських оцінок.

Ми проводили детальне тестування операцій і залишків на кінець періоду, де наш аналіз ризику або результати наших аналітичних процедур вказували на необхідність отримання нами додаткової аудиторської впевненості.

Ці процедури були проведені з метою формування думки про те, чи фінансова звітність Фонду відповідає в усіх суттєвих аспектах МСФЗ, в тому числі надає достовірну та справедливу інформацію про фінансовий стан на 31.12.2019 р. та фінансові результати за рік, що закінчився зазначеною датою, та відповідає іншим обов'язковим вимогам щодо звітності та законодавства.

Продовження табл. 3

За результатами проведених аудиторських процедур виявлено відхилення від вимог МСФЗ, які є суттєвими та стали підставою для висловлення думки із застереженням, а також інші питання, що можуть вплинути на якість фінансової звітності. Перелік таких питань наведено в п. 14 «Розбіжності з керівництвом» цього звіту.

7. Суттєвість

На визначення обсягу аудиту впливає застосування нами суттєвості, яка визначається виходячи з нашого професійного судження. Управлінський персонал несе відповідальність за підготовку фінансової звітності, яка не містить суттєвих викривлень.

Виходячи з нашого професійного судження, ми визначили суттєвість на рівні фінансової звітності в цілому в розмірі **XXX тис. грн.** та рівень «суттєвості виконання» в розмірі **XXX тис. грн.**

Ми не застосовували інші рівні суттєвості щодо певних класів операцій, статей фінансової звітності, іншого розкриття інформації.

8. Припущення про безперервність діяльності

Наші аудиторські процедури включали оцінку достовірності припущення Керівництва щодо можливості продовжувати діяльність на безперервній основі, аналіз фінансово-господарської діяльності Фонду.

Розрахунок вартості чистих активів свідчить про те, що Фонд має можливість продовжити діяльність в найближчі дванадцять календарних місяців (чисті активи більше суми зареєстрованого (пайового) капіталу).

Фінансова звітність підготовлена на основі концепції безперервності діяльності. Фонд не має ні наміру, ні потреби ліквідувати або суттєво скоротити свою діяльність та не існує реальної альтернативи цьому. На засіданні Спостережної ради Фонду, яке відбулося 21.10.2016 р., було затверджено стратегію розвитку Фонду як інструменту реалізації державної житлової підтримки на 2016-2020 рр. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1032 внесено зміни до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки» від 24.10.2012 р. № 967, якими передбачено термін дії Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки.

Продовження табл. 3

Під час складання фінансової звітності для визначення припущення про безперервність діяльності Фондом були застосовані наступні індикатори щодо оцінки безперервності:

– фінансові події: перевищення зобов'язань над активами або перевищення поточних зобов'язань над поточними активами; позики з фіксованим строком, погашення яких наближається, за відсутності реальних перспектив пролонгації чи погашення; або надмірне використання короткострокових позик для фінансування довгострокових активів; ознаки скасування фінансової підтримки кредитором; від'ємні грошові потоки від операційної діяльності, про які свідчить фінансова звітність за попередні періоди або прогнозна фінансова звітність; негативні ключові фінансові коефіцієнти; значні операційні збитки або значне зменшення вартості активів, що використовуються для генерування грошових потоків; неможливість вчасно платити кредиторам; неможливість виконувати умови угод про позики; - перехід від системи оплати в кредит за поставлений товар, отриману послугу до системи оплати в момент доставки товару, отримання послуги; неможливість отримати фінансування для розробки нових основних продуктів або для фінансування інших суттєвих інвестицій.

– операційні події: наміри управлінського персоналу ліквідувати суб'єкт господарювання або припинити діяльність; втрата ключового управлінського персоналу без його заміни; втрата основного ринку, ключового клієнта (клієнтів), франшизи, ліцензії або головного постачальника (постачальників); труднощі з робочою силою; нестача важливих ресурсів; поява дуже успішного конкурента.

– інші події: недотримання вимог рівня капіталу або інших законодавчих чи нормативних вимог; незавершені судові або регуляторні провадження проти суб'єкта господарювання, які у випадку їх задоволення можуть призвести до претензій, які суб'єкт господарювання з великою вірогідністю не зможе задовольнити; зміни у законах чи нормативних актах або урядовій політиці, що, за очікуванням, негативно вплинуть на суб'єкт господарювання; відсутність страхування чи недостатнє страхування від катастроф у разі їх настання.

У березні 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) оголосила пандемію коронавірусу COVID-19. З 17 березня 2020 року Уряд України запровадив карантин, що призвело до тимчасового закриття пунктів пропуску і контролю через державний кордон для міжнародного пасажирського залізничного, повітряного, автомобільного (для автобусів) сполучення. Роботу усіх закладів, окрім продуктових магазинів, аптек, підприємств, що забезпечують критично важливі сфери життя міст, та підприємств стратегічного призначення було призупинено. 25 березня 2020 року Кабінетом Міністрів України було введено режим надзвичайної ситуації в Україні у зв'язку з поширенням коронавірусу.

Продовження табл. 3

Керівництво Фонду уважно стежить за останніми оновленнями щодо впливу оголошеної ВООЗ пандемії коронавірусу COVID-19 на фінансові ринки та ринки ресурсів і оцінює її потенційний вплив на діяльність, фінансовий стан та фінансові результати Фонду, а також її здатність продовжувати свою діяльність.

Керівництво Фонду вживає усіх необхідних заходів для запобігання поширенню коронавірусу (усі працівники забезпечені індивідуальними засобами захисту, впроваджено дистанційний режим роботи для всіх підрозділів) та продовжує працювати в такому режимі, який дозволяє віддалений доступ до інформації, облікових записів, тощо. Усі коригування щодо оцінки кредитних ризиків та розрахунку кредитних збитків будуть відображені у примітках до фінансової звітності Фонду за I квартал 2020 року.

9. Значні недоліки внутрішнього контролю

Управлінський персонал несе відповідальність за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

На стадії планування ми отримали розуміння системи внутрішнього контролю, яка впроваджена управлінським персоналом. Це розуміння використовується виключно в цілях розробки відповідних аудиторських процедур. Воно не використовується для цілей висловлювання думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю, відповідно, ми не висловлюємо такої думки. Обмеженість використання також означає, що не може бути жодної гарантії того, що всі значні недоліки внутрішнього контролю або будь-які інші недоліки контролю будуть виявлені в ході аудиторської перевірки.

Ми не виявили недоліків системи внутрішнього контролю, які, на нашу думку, вважатимуться значними. Але, вважаємо, що перехід на нове програмне забезпечення, оцінки довгострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, орендних операцій Фондом потребують додаткових заходів контролю щодо достовірності облікової інформації.

10. Підозри щодо порушення нормативно-правових актів

Управлінський персонал повідомив нас про те, що йому не відомо про будь-які порушення нормативно-правових актів, які можуть мати суттєвий вплив на фінансову звітність.

Продовження табл. 3

Аудитори не отримали будь-яких свідчень щодо фактів, які б свідчили про можливість суттєвого недотримання Фондом у своїй діяльності законодавчих і нормативних актів та положень установчих документів. Конфлікти інтересів, що виникають у діяльності Фонду, вирішуються відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, приписів НАЗК із залученням уповноваженого з антикорупційної діяльності.

11. Методи оцінки різних груп активів та зобов'язань

Керівництво Фонду несе відповідальність за вибір та використання відповідної облікової політики. Суттєві питання облікової політики, що використовуються Фондом, розкриті в Примітках до фінансової звітності.

Обліковою політикою Фонду визначено, що довгострокова дебіторська заборгованість за кредитами, наданими за рахунок власних коштів, обліковується за амортизованою собівартістю та на дату балансу Фонд має оцінити наявність об'єктивного свідчення щодо зменшення корисності такого активу. Позики, що обліковуються за амортизованою собівартістю, суму зменшення корисності (суму збитку) оцінюють як різницю між балансовою вартістю активу та теперішньою вартістю попередньо оцінених майбутніх грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка фінансового активу. Фонд вважає, що, виходячи з умов його господарювання, ефективна ставка відсотка дорівнює ставці фінансування, тому процедуру дисконтування не було застосовано.

Аудитор звертає увагу, що відповідно до вимог МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» за кожним класом фінансових інструментів має бути розкрита їх справедлива вартість та звітну дату. За МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», справедлива вартість представляє собою ринкову оцінку. Метою такої оцінки є визначення ціни, за якою б відбувалася звичайна операція продажу активу чи передання зобов'язання між учасниками ринку на дату оцінки за нинішніх ринкових умов (тобто вихідної ціни на дату оцінки з точки зору учасника ринку, який утримує актив або має зобов'язання).

У 2019 році були внесені зміни в облікову політику Фонду у зв'язку з введенням нових стандартів – МСФЗ 16 «Оренда» (згідно до Наказу Фонду).

Продовження табл. 3

Так, Розділ 5.1.1 «Призначення оренди» Положення про облікову політику викладає «політику бухгалтерського обліку та фінансової звітності орендних операцій, а саме операцій з: 1) фінансової оренди для орендаря та орендодавця; 2) операційної оренди для орендаря та орендодавця».

У січні 2016 року було видано новий стандарт МСФЗ (IFRS) 16 «Оренда», який замінить МСБО (IAS) 17 «Оренда», та є обов'язковим до застосування з 2019 року.

Фонд застосовує вимоги цього стандарту, починаючи з 01 січня 2019 року.

Порівняльну інформацію за 2018 рік для операцій оренди, які належать до сфери застосування МСФЗ 16 надано не було.

Облік орендних операцій базується на принципі превалювання економічної сутності над їх юридичною формою. Із метою обліку договору оренди класифікують як:

- 1) фінансову – оренду, що передбачає передання орендареві майже всіх ризиків і вигід, пов'язаних із правом власності на базовий актив;
- 2) операційну – оренду, яка не передбачає передання орендареві майже всіх ризиків і вигід, пов'язаних із правом власності на базовий актив».

Звертаємо Вашу увагу, що згідно з п. 61 МСФЗ 16 «Оренда», лише орендодавець класифікує кожну зі своїх оренд або як операційну оренду, або як фінансову оренду. Орендар має визнати актив у формі права користування майном та орендне зобов'язання (п. 22 МСФЗ 16). Орендар може застосувати спрощення практичного характеру і не керуватися п. Б 6 МСФЗ 16 (тобто не визнавати в балансі актив у формі права користування) щодо:

- 1) короткострокової оренди (оренда строком < 12 місяців) незалежно від вартості орендованого об'єкта. Але при оцінюванні строку договору слід враховувати, чи є можливість в орендаря пролонгувати договір. У такому випадку строк оренди потрібно розраховувати з урахуванням строку пролонгації;

- 2) оренди, за якою базовий актив (актив, який є об'єктом оренди) є малоцінним. МСФЗ 16 не встановлює, який саме об'єкт слід вважати малоцінним, але при цьому вказує на те, що орендар оцінює вартість орендованого активу на підставі вартості активу, коли він є новим, незалежно від віку орендованого активу.

В обліковій політиці Фонду не встановлено критерій щодо малоцінності базових активів. Аудитор вважає за необхідне встановити такий критерій.

Вибірковий характер дослідження договорів оренди, укладених між Регіональними управліннями Фонду та орендодавцями, свідчить про те, що не всі договори є короткостроковими і потребують відображення в балансі підприємства як актив у формі права користування майном та орендне зобов'язання протягом всього строку договору оренди.

Продовження табл. 3

12. Обсяг консолідації

З метою виконання покладених статутних завдань Фонду утворено 24 регіональні управління та Іпотечний центр у м. Києві та Київській області, фінансова звітність яких є складником фінансової звітності Фонду разом із центральним апаратом. Аудитор звертає увагу, що у відповідності до МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність», консолідованою є фінансова звітність групи, у якій активи, зобов'язання, власний капітал, дохід, витрати та потоки грошових коштів материнського підприємства та його дочірніх підприємств подаються як такі, що належать єдиному економічному суб'єкту господарювання. Материнське підприємство – це суб'єкт господарювання, який контролює одного або декількох суб'єктів господарювання. У свою чергу, контроль передбачає:

- 1) вплив на господарську діяльність;
- 2) право на отримання доходу від дочірньої компанії;
- 3) визнання ризиків, пов'язаних з отриманням такого доходу.

13. Залучення іноземних аудиторів

Не актуально, не залучались іноземні суб'єкти аудиторської діяльності.

14. Письмові запевнення

Під час проведення аудиту нам була надана вся необхідна інформація, пояснення та відповіді на наші запити, а також вся необхідна документація. Виходячи з нашого професійного судження, ми зробили обмеження щодо невизначеності стосовно оцінок довгострокової дебіторської й кредиторської заборгованості, а також привернули увагу до ризиків, пов'язаних із впровадженням невідкладних заходів щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (вплив ризиків на майбутню діяльність Фонду не може бути визначений та достовірно оцінений у даний момент через наявну невизначеність).

15. Розбіжності з керівництвом

За результатами аудиту фінансової звітності Фонду за 2019 рік у нас виникли питання, за якими є розбіжності з Керівництвом щодо відображення окремих статей фінансової звітності. Наявність цих питань стало підставою для висловлення думки із застереженням у Звіті незалежного аудитора щодо цієї звітності. Перелік таких питань наведено нижче.

Продовження табл. 3

Згідно з обліковою політикою, заборгованість за кредитними договорами, наданими за рахунок власних коштів, обліковується за амортизованою собівартістю. Наприкінці кожного звітного періоду Фонду слід оцінити, чи є об'єктивне свідчення того, що корисність фінансового активу або групи фінансових активів зменшується. За наявності ознак зменшення корисності позик, що обліковуються за амортизованою собівартістю, суму збитку оцінюють як різницю між балансовою вартістю активу та теперішньою вартістю попередньо оцінених майбутніх грошових потоків (за винятком майбутніх кредитних збитків, які не були понесені), дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка фінансового активу (тобто ефективною ставкою відсотка, обчисленою при первісному визнанні). Така оцінка Фондом не проведена, на підставі того, що Фонд вважає, що ефективна ставка відсотка дорівнює ставці фінансування.

На думку аудитора, існує невизначеність щодо достовірності довгострокової дебіторської заборгованості за виданими позиками (з урахуванням впливу МСФЗ 9 «Фінансові інструменти») у сумі XXXX

16. Суттєві питання, які були предметом обговорення*Будь-які труднощі в ході виконання роботи*

Під час виконання завдання з аудиту фінансової звітності Фонду за 2019 рік у нас не виникало жодних труднощів у доступі необхідної нам інформації або в комунікаціях з управлінським персоналом.

Ми отримали всі матеріали, письмові відповіді, письмові запевнення, доступ до місць зберігання матеріальних цінностей, що дало нам можливість отримати достатні та прийнятні аудиторські докази для формування своєї думки щодо фінансової звітності Фонду.

Ключові питання аудиту

Ключові питання аудиту – це питання, що, на наше професійне судження, були значущими під час нашого аудиту фінансової звітності Фонду за поточний період. Ці питання розглядалися в контексті нашого аудиту фінансової звітності в цілому та враховувались при формуванні думки щодо неї, при цьому ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань. Ми визначили, що описані нижче питання є ключовими питаннями аудиту, які слід відобразити у нашому звіті:

Продовження табл. 3

- 1) оцінка активів за справедливою вартістю;
- 2) наявність та оцінка активів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях України;
- 3) знецінення активів;
- 4) порядок визначення розміру резерву кредитних збитків;
- 5) наявність регуляторних вимог, що суттєво впливають на діяльність суб'єкта господарювання.

Інші питання

1. Формування (зміни) статутного (складеного/пайового) капіталу суб'єкта господарювання.
2. Щодо обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, додержання інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами.

Ключовий партнер з аудиту, П.І.Б.

АФ ТОВ «XXX», адреса

Дата

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що має містити додатковий звіт до аудиторського комітету?
2. Назвіть функції аудиторського комітету.
3. Які фактори впливають на обрання аудитора?
4. Які суб'єкти аудиторської діяльності можуть проводити аудит фінансової звітності підприємств суспільного інтересу?
5. Охарактеризуйте сутність системи внутрішнього контролю.
6. Критерії оцінки безперервності діяльності суб'єкта господарювання.
7. Які підприємства за законодавством відносяться до категорії «великі підприємства»?
8. Що є ключовими питаннями аудиту?
9. Які є завдання внутрішнього аудиту?
10. Назвіть вимоги до членів аудиторського комітету.
11. Яким чином можна оцінити якість діяльності аудиторської фірми?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII: [Електронний документ] – URL: <http://www.apu.com.ua/normativni-akti-shcho-regulyuyut-auditorsku-diyalnist/14-zakoni-ukrajini> –Дата звернення: 25.10.2019)
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: нормативне вироб.-практ. видання (2016 – 2017 рр.): [Електронний документ] // Офіційний веб-сайт Аудиторської палати України. – URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C2.pdf – Дата звернення: 10.11.2019.
3. Воронкова А. Е. Ринок консультаційних послуг в сфері ЗЕД підприємств / А. Е. Воронкова, Т. О. Рибаківа // Вісник Хмельницького національного університету. Сер.:Економічні науки. – 2006. – № 4. – Т. 1. – С. 92-96.
4. Дмитренко І. Н. Модель делового совершенства EFQM как инструмент оценки качества аудиторских услуг/ И. Н. Дмитренко, И. Н. Рыкова // Экономический анализ. – 2010. – № 12. – С. 43-48.